

สรุปข้อมูลและประเด็นศึกษาที่จำเป็นต่อ

การพิจารณาร่างแก้ไขเพิ่มเติมประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่...) พ.ศ....

โดย

นายศุภณัฐ บุญสด
นักวิชาการสำนักส่งเสริมวิชาการรัฐสภา
สถาบันพระปกเกล้า

สรุปข้อมูลและประเด็นศึกษาที่จำเป็นต่อ

การพิจารณาร่างแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่...) พ.ศ....

จัดทำโดย นายศุภณัฐ บุญสด
นักวิชาการสำนักส่งเสริมวิชาการรัฐสภา
สถาบันพระปกเกล้า

ร่างแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่...) พ.ศ.... ที่เสนอโดยคณะรัฐมนตรี บัณฑิต และคณะ เป็นกฎหมายที่มุ่งปรับปรุงเนื้อหาของบทบัญญัติมาตรา 1567 (2) โดยจำกัดมิให้บิดามารดา¹ใช้สิทธิลงโทษบุตรด้วยวิธีการในลักษณะทารุณกรรม ทำร้ายร่างกายและทำร้ายจิตใจ

สำหรับประเด็นทางกฎหมายและทางสังคมเพื่อสนับสนุนการทำหน้าที่ด้านนิติบัญญัติกับสมาชิกรัฐสภา มีดังต่อไปนี้

1. เหตุผลเบื้องหลังการยกร่างอำนาจปกครองบุตรของบิดามารดาในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1567

เดิมทีก่อนที่จะยกร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว ในปี พ.ศ. 2477 กฎหมายตราสามดวงในส่วนเกี่ยวกับกฎหมายลักษณะครอบครัวผู้เลี้ยงดูบุตรได้บัญญัติถึงลักษณะอำนาจหน้าที่ของบิดามารดาต่อบุตรไว้ ทั้งนี้ ตามจารีตกฎหมายเก่าที่ยึดถือการจัดวางสถานะบุคคลในลักษณะที่ไม่เท่าเทียมตามแต่สถานะทางสังคมและปิตาธิปไตยจึงถือว่าพ่อและสามีมีอำนาจอิสระเหนือลูกและเมียโดยสมบูรณ์อยู่แล้ว แม้จะเอาลูกกับเมียไปขายเป็นทาสก็ได้ โดยลักษณะดั้งเดิมในกฎหมายจารีตเก่าดังกล่าวบางส่วนจึงได้ตกทอดมาถึงการจัดทำร่างกฎหมายสมัยใหม่เกี่ยวกับครอบครัวผ่านประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1567 (2) โดยกำหนดให้บิดามารดามีสิทธิทำโทษบุตรตามสมควรเพื่อว่ากล่าวสั่งสอนได้ โดยมีได้กำหนดข้อจำกัดเกี่ยวกับวิธีการลงโทษไว้ นอกจากการกำกับด้วยหลักความพอสมควรแก่เหตุไว้เท่านั้น

¹ ผู้เรียบเรียงเจาะจงใช้คำว่า “บิดามารดา” แทนคำว่า “ผู้ใช้อำนาจปกครอง” ซึ่งปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตราดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อต้องสื่อสารให้เกิดความเข้าใจที่เฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับข้อถกเถียงที่เกิดขึ้นรอบข้างร่างแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายฉบับนี้

2. คำอธิบายทางกฎหมายก่อนการสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบร่างกฎหมายเพิ่มเติมในวาระที่ 1

2.1 คำอธิบายในตำราวิชาการ

ไพโรจน์ กัมพูสิริกับประสพสุข บุญเดช อธิบายถึงสิทธิของบิดามารดาเหนือบุตรไปในการทำงานเดียวกันว่าเป็นสิทธิที่มีรากฐานและสอดคล้องกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของประเทศที่มาจากสุภษัฒน์ “รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี” ที่จัดวางให้ความรุนแรงของการลงโทษที่มาจากวัตถุประสงค์ที่ดีของบิดามารดาจะมีส่วนสำคัญในอบรมสั่งสอนให้บุตรละเว้นการกระทำที่ไม่พึงประสงค์ได้ เนื่องจากจะทำให้เกิดความหวาดกลัวต่อผลร้ายที่จะเกิดขึ้นภายหลังจากการที่ไม่พึงประสงค์ โดยคำอธิบายทางกฎหมายในส่วนนี้จะมุ่งเน้นไปที่บิดามารดาสามารถใช้วิธีการลงโทษได้ทุกรูปแบบนับตั้งแต่ตักเตือนจนกระทั่งถึงการเฆี่ยนตี หากเหมาะสมกับพฤติการณ์การกระทำผิดหรือการกระทำไม่พึงประสงค์ของบุตร โดยให้ถือว่าเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่หากไม่สมเหตุสมผลแล้ว ย่อมว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายซึ่งบิดามารดาจะต้องรับผิดชอบทางอาญาและแพ่งต่อไปได้

2.2 คำอธิบายในคำพิพากษา

คำพิพากษาโดยศาลฎีกาที่อธิบายเกี่ยวกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1567 (2) เนื่องจากโดยสภาพการณ์โต้แย้งความชอบด้วยกฎหมายต่อวิธีการลงโทษของบิดามารดามีลักษณะเป็นคดีอุทลุมที่เป็นลักษณะเฉพาะกฎหมายไทยอันสืบเนื่องจากจารีตกฎหมายเก่าซึ่งห้ามบุตร ฟ้องร้องบิดามารดาด้วยเหตุการทราบถึงคำอธิบายกฎหมายของศาลจึงต้องพิจารณาจากสิทธิอื่น ๆ ในมาตราเดียวกัน กล่าวคือตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาได้วางบรรทัดฐานว่าการใช้สิทธิของบิดามารดาเหนือบุตรตามมาตรานี้จะต้องตั้งอยู่บน “ผลประโยชน์ของบุตร” เป็นสำคัญ หากมีการใช้สิทธิดังกล่าวไปในทางที่ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ดังกล่าว ศาลมีอำนาจเพิกถอนสิทธิของบิดามารดาดังกล่าวได้

3. ความเห็นทางวิชาการเกี่ยวกับวิธีการเลี้ยงลูกในแต่ละยุค

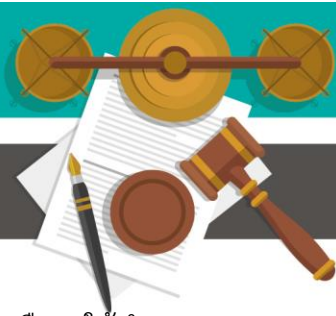
3.1 ฝ่ายที่เห็นด้วยกับร่างกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติม

ความคิดเห็นในส่วนที่สนับสนุนการจำกัดสิทธิลงโทษด้วยวิธีการรุนแรงของบิดามารดาต่อบุตรมีสาเหตุมาจากหลายประการ ได้แก่

ประการแรก เห็นว่าวิธีการลงโทษที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทางอารมณ์และสมองของเด็กนอกจากนี้ยังเป็นปลูกฝังให้เด็กมีพฤติกรรมใช้ความรุนแรงต่อไปด้วย

ประการที่สอง การลงโทษดังกล่าวสร้างผลกระทบเชิงลบทางจิตใจต่อเด็กและความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับพ่อแม่

และประการที่สาม ปัจจุบันมีการทำโทษเชิงบวกที่มีประสิทธิภาพในการอบรมสั่งสอนบุตรและไม่ก่อผลเสียมากเท่าการเฆี่ยนตีอย่างเช่น การพูดคุยด้วยเหตุผล ตักเตือน การเข้ามุม กล่าวชมต่อพฤติกรรมเชิงบวก

และไม่ตอบสนองต่อพฤติกรรมเชิงลบของบุตร ฝึกให้รับผิดชอบต่อการกระทำ ไม่ให้รางวัลหรือดุด่าให้ทำกิจกรรมบางประการชั่วคราว เป็นต้น

3.2 ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับร่างกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติม

ความคิดเห็นในส่วนที่ไม่สนับสนุนการจำกัดสิทธิลงโทษด้วยวิธีการรุนแรงของบิดามารดาต่อบุตร มีสาเหตุมาจากหลายประการ ได้แก่

ประการแรก วิธีการลงโทษดังกล่าวสอดคล้องกับวัฒนธรรมของประเทศไทย โดยเฉพาะการจัดวางสถานะ รวมถึงหน้าที่ของพ่อแม่ที่มีหน้าที่ปกครองและสั่งสอน ส่วนลูกควรมีหน้าที่เชื่อฟัง การลงโทษจึงเป็นเงื่อนไขในการลงสถานะและหน้าที่ดังกล่าวไว้

ประการที่สอง การลงโทษดังกล่าวมีบทเรียนในอดีตจากบุคคลหลายว่ามีประสิทธิภาพในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและสร้างคนที่ประสบความสำเร็จได้

และประการที่สาม ถ้อยคำในกฎหมายอย่างคำว่า “ทารุณกรรม” หรือ “ด้อยค่า” ที่มีลักษณะที่คลุมเครือส่งผลกระทบต่อความกฎหมายและอาจกระทบต่อการก้าวล่วงเข้ามาในพรหมแดนสิทธิของบิดามารดาเหนือบุตรโดยศาลจนเกินสมควรได้

4. มาตรฐานสากลที่เกี่ยวข้อง

ปัจจุบัน ประเทศไทยไทยเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) โดยการภาคยานุวัติเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2535 และมีผลใช้บังคับกับไทย เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2535 ตามพันธกรณีทางกฎหมายระหว่างประเทศ ประเทศไทยมีหน้าที่ต้องปรับปรุงกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายภายในให้สอดคล้องกับอนุสัญญาดังกล่าว เว้นแต่จะได้มีตั้งข้อสงวนไว้ ซึ่งในกรณีเกี่ยวกับสิทธิเด็ก ประเทศไทยมิได้ตั้งข้อสงวนไว้ โดยในข้อ 19 ของอนุสัญญาดังกล่าวได้มีการกำหนดเกี่ยวกับหน้าที่ของรัฐภาคีในการคุ้มครองสิทธิเด็กด้วยการปรับปรุงกฎหมายภายในเพื่อคุ้มครองเด็กจากความรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจ การทำร้ายและการกระทำอันมิชอบในขณะที่เด็กอยู่ในความดูแลของบิดามารดา โดยคณะกรรมการว่าสิทธิเด็กของสหประชาชาติได้มีการนิยามการทำร้ายร่างกายเด็กให้หมายความถึงการใช้กำลังทางร่างกายในลักษณะที่สร้างความเจ็บปวดให้กับเด็กทุกระดับและทุกรูปแบบ และเห็นว่าการที่รัฐภาคีจะปฏิบัติตามหน้าที่ดังกล่าวได้จะต้องปรับปรุงกฎหมายภายในให้มีการห้ามมิให้ลงโทษเด็กด้วยวิธีการโดยครอบครัวขึ้น

5. กฎหมายเปรียบเทียบในต่างประเทศ

ระบบกฎหมายอังกฤษ ได้กำหนดการใช้อำนาจปกครองเหนือตัวบุตรไว้กว้าง ๆ ได้แก่ การจัดหาบ้าน และที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้เยาว์ ,เอาใจใส่ดูแลและอาศัยอยู่ร่วมกับผู้เยาว์, ให้การปกป้องคุ้มครอง, อบรมสั่งสอน

ผู้เยาว์, เลือกระบบและจัดหาสถานศึกษา, ยินยอมให้ผู้เยาว์ได้รับการรักษาพยาบาล รวมถึงการกำหนดให้บุคคลอื่นเป็นผู้ปกครองได้

ระบบกฎหมายฝรั่งเศส บทบัญญัติมาตรา 371 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส ได้กำหนดสิทธิและหน้าที่ของผู้ใช้อำนาจปกครองที่มีต่อบุตรไว้ ซึ่งเป็นเรื่องทั่ว ๆ ไปที่เกี่ยวกับตัวบุตร, การจัดให้ผู้เยาว์ได้รับการศึกษา สิ่งสนับสนุนต่าง ๆ การกำหนดสถานที่อยู่ของผู้เยาว์ที่เหมาะสม, มีส่วนร่วมในการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับตัวบุตร โดยคำนึงถึงอายุและวุฒิภาวะของบุตร นอกจากนี้ยังเป็นผู้ให้ความยินยอมแก่ผู้เยาว์ในการกระทำที่สำคัญ เช่น การย้ายที่อยู่, การปลดปล่อยให้เป็นอิสระ (emancipation) การสมรส และการเกณฑ์ทหาร เป็นต้น

ระบบกฎหมายเยอรมัน ประมวลกฎหมายแพ่งได้กำหนดอำนาจเกี่ยวกับตัวบุตรผู้เยาว์ (care for the person of the child) อำนาจปกครองก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตร อบรมสั่งสอนและลงโทษตามสมควร กำหนดที่อยู่อาศัยให้กับบุตร รวมทั้งมีสิทธิในการติดตามบุตรผู้เยาว์คืนจากบุคคลอื่นซึ่งได้นำตัวบุตรผู้เยาว์ไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ต้องให้บุตรได้รับการศึกษาตามความสนใจ ความสามารถและความสมัครใจเพื่อการประกอบอาชีพในอนาคตด้วย

ระบบกฎหมายญี่ปุ่น ประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่นได้กำหนดกรอบของการใช้อำนาจปกครองเหนือตัวบุตรในลักษณะที่เป็นทั้งสิทธิและหน้าที่ของผู้ใช้อำนาจปกครอง ไว้ในมาตรา 820-823 ได้แก่ 1. สิทธิและหน้าที่การดูแลและให้บุตรได้รับการศึกษาที่เป็นประโยชน์ของเด็ก (มาตรา 820) 2. บุคคลที่ใช้อำนาจปกครองเป็นผู้กำหนดถิ่นที่อยู่ของบุตร (มาตรา 821) 3. บุคคลที่ใช้อำนาจปกครองอาจลงโทษบุตรเพื่อดูแลและอบรมสั่งสอนเท่าที่จำเป็น (มาตรา 822)

เรียบเรียงข้อมูลจาก

Convention on the Rights of the Child.

General Comment No. 8 (2006): The Right of the Child to Protection from Corporal Punishment and Other Cruel or Degrading Forms of Punishment.

Tamara Loos. Subject Siam: family, law and colonial modernity. Chiang Mai: Silkworm books. 2006.

ความริเริ่มระดับโลกในการยุติการลงโทษเด็กทุกรูปแบบ (Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children). อย่าตีเด็ก! ยุติการลงโทษทุกรูปแบบ คำถามและคำตอบสำหรับเด็กและเยาวชน. 2560.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2114/2542

ไทยพีบีเอส. สภาฯ จ่อคว่ำ ‘กฎหมายไม่ตีเด็ก’ หวั่นลิดรอนสิทธิผู้ปกครอง. สืบค้นเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2567. จาก : <https://theactive.thaipbs.or.th/news/law-rights-20240926>.

ประสพสุข บุญเดช. คำอธิบายกฎหมายครอบครัว. กรุงเทพมหานคร: เนติบัณฑิตยสภา. 2566.

ไพโรจน์ กัมพูสิริ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน. 2566.

มูลนิธิเด็กโสสะแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์. “สอนลูกด้วยการตี ดีจริงไหม?”. สืบค้นเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2567. จาก : https://www.sosthailand.org/blog/practice-discipline-by-hitting-children-well-or-not?srsid=AfmBOoo1JgGJTlvMSbF0o6ghYpKJFAJ6pxtwRM5_H1J7oUMJ-_ImLwSv

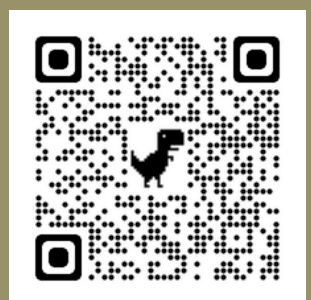
ศศิวิมล เสมอใจ. ขอบเขตการใช้อำนาจปกครองบุตรของบิดาและมารดา. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2565.

เสนีย์ ปราโมช. กฎหมายสมัยอยุธยา. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน. 2559.

สำนักข่าวทูเดย์. “รักวัวให้ผูก รักลูกอย่าตี” กุมารแพทย์ แนะนำดุด่าปลุกฝังให้เด็กมองความรุนแรงเป็นเรื่องปกติ”. สืบค้นเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2567. จาก : <https://workpointtoday.com/violence-against-children/>

สถาบันพระปกเกล้า
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษาฯ
อาคารรัฐประศาสนภักดี ชั้น 5 (โซนทิศใต้)
เลขที่ 120 หมู่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ
แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210

<https://www.kpi.ac.th>